

Hedelmällisesti hämmennyksiin? - Vaikutelmia kahdelta Triangeli-päivältä

[05/07](#)

"Angloamerikkalaisessa blogi- ja konferenssikeskustelussa pohdinta Web 2.0 - filosofian ja siihen nojautuvien teknologioiden soveltamisesta kirjastoalalla ja eritoten näyttöluetteloissa on johtanut Kirjasto 2.0 -nimellä kutsuttuun uudenlaiseen verkkopalveluajatteluun, joka painottaa etenkin tiedon löytämisen ja paikallistamisen vaivattomuutta, verkkosisällön yksilö- ja ryhmäkohtaista räätälöitävyyttä sekä käyttäjien osallistumista palvelun tuottamiseen. (...)

Teknologiaevankelistojen ja muiden kirjastonörttien blogeissa Kirjasto 2.0 näyttäytyy toisinaan vallankumouksellisena muutoksena koko kirjastotyön paradigmassa. Siirtymää toisen sukupolven kirjastopalveluihin perustellaan tällöin Google-retoriikalla, joka lähtee siitä, että hakukoneet ovat kirjastojen vastustajia tai kilpailijoita ja että kirjastopalvelujen on muututtava totaalisesti, jotta ne selviäisivät eloonjäämiskisassa."

Yllä olevat otteet ovat **Kimmo Tuomisen** viime vuonna *Tietolinja*-lehdessä (2/2006) julkaistusta artikkelista [Kirjasto 2.0 ja tulevaisuuden näyttöluettelot](#). Tämä artikkeli tuli useampaankin otteeseen mieleeni istuessani kevään [Triangeli-päivillä 22.-24.5.2007](#) (linkki Linnea2-intraan), jossa minulla oli mahdollisuus bongata ilmieläväinen teknologiaevankelista, joka suorastaan tituleerasi itseään sellaiseksi. Kyseinen evankelista, **Richard Wallis** työskentelee myös kirjastoille sovelluksia kehittävässä "innovatiivisessa teknologiayhtiössä" nimeltä [Talis](#).

En voi väittää, etteikö evankelistan julistus ([Library 2.0: from discussion to reality](#)) olisi syyttänyt - ainakin itse tilanteessa. Jo aloitus, jossa käytiin kuvien kanssa pikaisesti läpi kirjastopalvelujen murtautuminen ulos kirjastorakennusten seinien sisältä ja hallinnastakin, teki vaikutuksen. Myös tätä pikahistoriikka seuraava vauhdikas esimerkkikavalkadi siitä, mitä kaikkea kirjasto 2.0 voikaan olla, oli paitsi huviksi ja viihteeksi myös opiksi: käsitys paljon puhutusta kirjasto 2.0 konkretisoitui.

Amazon - vakavasti otettava tiedonhakuväylä vakavasti otettavalle tutkijalle?

Vahvemmin ja pitkävaikutteisemmin kuin amerikkalaisen evankelistan julistus ajatuksiini jäi kuitenkin elämään Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksen lehtorin, **Kai Halttusen** ainutkertainen esitys, joka perustui parhaiden perinteiden mukaiseen pohdiskelevaan luennointityyliin. Esityksen ainutkertaisuus konkretisoitui siinäkin, ettei siitä jäänyt kalvoja verkkoon laitettavaksi. Halttunen tuotti esityksensä kädessään olevasta mindmap-A4:sesta. Hänkin johdatti aluksi kuulijansa ajattelemaan

kirjastojen historiaa, mutta lähinnä vain kahden viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana, kun taas Wallis aloitti jo ajanlaskumme ensimmäisiltä vuosisadoilta.

Halttunen totesi havainneensa muutoksia myös omassa suhtautumisessaan kirjastojen tarjoamiin verkkopalveluihin. Hän kertoi olleensa aiemmin vakuuttuneempi kirjastojen tarjoamien verkkopalvelujen ylivertaisuudesta ja niiden kehitysnäkymistä ja suhtautuneensa närkästyneen ihmettelevästi tutkijoihin, jotka eivät niitä käyttäneet. Nykyään hän tunnusti käyttävänsä kirjastojen tarjoamia verkkopalveluja satunnaisesti ja lähinnä halutessaan saada käsiinsä tekstin, josta on saanut tiedon esimerkiksi Internetistä, eikä kirjaston verkkopalvelusta. Käyttämällä verkon tarjoamia mahdollisuuksia jäljittää, mitä vastaavia intressejä omaavat käyttäjät lukevat ja tekevät, on hänen mukaansa mahdollista löytää lähteitä, keskusteluja ja tutkijaverkostoja, joita on vaikeaa kuvitella löytävänsä kirjastojen tuottamien näyttöluetteloiden tai tarjoamien tietokantojen kautta.

Halttusen esitys johdatti ajattelemaan, että Amazonin, Wikipedia ja muut kirjasto 2.0 -filosofiaan perustuvat palvelut saattaisivat tarjota tutustumisen arvoisia välineitä myös vakavampaan ja syvällisempään tiedonhankintaan, eikä pelkästään esimerkiksi sellaiseen pikatiedonhakuun, joka liittyy tarpeeseen saada jonkinmoinen käsitys jostakin henkilöstä tai uudesta asiasta tai ilmiöstä, mihin tarpeeseen olen Wikipediaa, Googlen rinnalla, varsin usein käyttänyt.

Yliopistolehtori Halttusen intensiivinen ja omakohtainen pohdinta herätti myös kiinnostuksen tietää enemmän yliopistotutkijoiden, -opettajien ja opiskelijoiden nykyisistä tiedonhankintatavoista ja NELLIn ja kirjastoluetteloiden roolista siinä.

Kannattaisiko HY:ssa panostaa NELLI-pikahakusettien kehittelyyn?

Lisää virikkeitä ajatella erityisesti HYN tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden tiedonhankintatapoja sekä e-aineistojen ja NELLIn käyttöä antoi Kansalliskirjaston NELLI-toimiston pääsuunnittelija **Ari Rouvari**, joka esitteli [tilastoja NELLI-istunnoista ja hauista](#). Kävi ilmi, että Helsingin yliopistossa tehdään suhteellisesti (yliopistomme koon huomioon ottaen) vähemmän NELLI-hakuja kuin muissa yliopistoissa. Rouvarin esityksen perusteella vaikuttaisi siltä, että tämä on yhteydessä vähäiseen panostukseemme pikahakusettien kehittelyyn. Mahdollisuuksista kehitellä kampuskohtaisia pikahakunäkymiä ja kohdennetumpia pikahakusettejä, jotka tuottaisivat kenties parempia pihakutuloksiakin kuin nykyiset karkeaan aihealuejaotteluun perustuva setit, on kyllä puhuttu. Sanoista tekoihin nämä puheet eivät kuitenkaan ole johtaneet.

Rouvarin esitys herätti kaltaisessani NELLI-aktiivissa ristiriitaisia ajatuksia. Mikä itseisarvo on pyrkiä loistamaan hakutilastoissa tai varsinkaan pikahakutilastoissa, eiväthän ne kerro mitään hakujen laadusta? Mutta toisaalta, olemmeko jättäneet hyödyntämättä joitain NELLIn tarjoamista mahdollisuuksista tarjota asiakasystävällisiä palveluja ja lisätä e-aineistojen käyttöä, kun emme ole kehitelleet kohdennetumpia pikahakusettejä?

Voidakseen olla perustellusti jotain mieltä näistä asioista, olisi hyvä paitsi tutkailla rinnakkain NELLIn ja e-aineistojen käyttötilastoja (joissa viimeksi mainituissa ovat mukana myös aineistojen omissa käyttöliittymissä tehdyt haut), myös kuulostella erityyppisten asiakkaiden käyttötapoja ja kokemuksia.

Päivillä kuultiin useampiakin esityksiä NELLIn käytöstä ja pyrkimyksistä sen käytettävyyden parantamiseen (ks. [esitykset 24.5.](#)). Kysymystä vapaiden aineistojen merkityksestä ja roolista sivuttiin parissakin esityksessä. Niiden osuus vaihtelee huomattavasti NELListä toiseen, samoin NELLI-hakukelpoisten ja NELLI-hakuun taipumattomien aineistojen osuus (vrt. [Pakarinen & Jansson](#)). Jos asiakkaat eivät vaivaudu vihkiytymään Aineistovalinta-toiminnon saloihin ja tekevät enimmäkseen NELLI-pikahakuja, kannattaako esimerkiksi ilmaisten webbisaittien vieminen NELLIn linkkiaineistoiksi, kyseli suunnittelija [Jouni Aaltonen](#) Turun kauppakorkeakoulusta. Meillä HY:ssa niitä on laitettu tarjolle hakemistojenkin kautta, mutta kuinka paljon niitä kuitenkin käytetään?

Jos Primo tulee - olemmeko valmiita?

Mitä Kirjasto 2.0 -filosofia voisi merkitä NELLIn kehittämistä ajatellen? Tätä mietin jo lukiessani alussa siteeraamaani Kimmo Tuomisen artikkelia, jossa hän visioi, millainen olisi Kirjasto 2.0 -ajatteluun perustuva näyttöluettelo. Huomattavasti enemmän kysymys on kuitenkin askarruttanut minua Triangelipäivien jälkeen. Kovin syväälle en liene (ainakaan vielä) Kirjasto 2.0 -uskoon hurautunut, koska mieleeni tulee ihmetellä, mahtaisiko arvo- ja vaikutusvaltaisempien asiakkaidemme joukossa olla tällä hetkellä kovin viljalti sellaisia, jotka eivät pitäisi useimpia evankelista Walliksen esittelemistä Kirjasto 2.0 -sovelluksista enemmän tai vähemmän humpuukina. Ja löytyisikö avantgardistisimpien (jatko)opiskelija-asiakkaidemme piiristäkään pilvin pimein niitä, jotka suorastaan palaisivat halusta päästä rikastuttamaan kirjastojen näyttöluetteloita asiasanoituksillaan ja kirjoja-arvioinneillaan?

Yhtä kaikki, tarve miettiä suhtautumistamme ainakin joihinkin Kirjasto 2.0 -keskusteluissa pyörineisiin asioihin saattaa todellistua meille aika likeisessäkin tulevaisuudessa, jos FinELibissä ryhdytään vakavasti harkitsemaan ExLibris-tuotteen "Primo" hankkimista. [Primosta](#) löytyy tuote-esittely ExLibriksen www-sivuilta. Tuotteen siunauksellisuutta kirjastoille luonnehditaan siellä vastaavanlaisella retoriikalla kuin mitä Kimmo Tuomisen mukaan teknologiaevankelistat ja kirjastonörtit viljelevät julistaessaan Kirjasto 2.0:n vallankumouksellisuutta:

"Today's library users seeking scholarly knowledge resources have more options than ever before. Libraries that don't meet user expectations for speed, ease of use, and relevance of the discovery experience risk being relegated to a secondary role.

With Primo ®, libraries can once again assume a leadership position in setting discovery and delivery standards. Primo unlocks library potential by providing users with a universal solution for the discovery and delivery of print and digital information sources regardless of format and location."

Teksti:
Eeva Peltonen
Kirjastonhoitaja
Valtiotieteellisen tiedekunnan kirjasto